

1220

95. 2000

1220

1220

1220

1220

1220

1220

1220

1220

000651

1220

३१०
७७

४३८९६

रातं चूर्तिहस्तास्तं ब्रह्मदेवमात्रेणावर्तते सर्वप्रालंकारेणालं कृतो ब्रह्मविद्या ब्रह्मविद्या
 वैतिसंज्ञागच्छत्यारंभं दंतं प्रनसात्येतिमित्यासंप्रतिविदेमकुंतिसंज्ञागच्छतिमरुतो न्य
 षि संज्ञे स्मादपद्रवंतिसंज्ञागच्छतिविज्ञां नदीता मनसैवात्येति तसु कृत उक्तते धूने
 वाते तस्य प्रियान्यातयः सुकृतप्रपयं त्यप्रिया दुष्टं तं दद्यात्त्येन धावय नय च क्रै
 पय वेक्ते तैव प्रहोरात्रे पय वेक्ते तैव सुकृत उक्तते शक्ति बद्धं दानि स एष वि स
 कृतो विदुष्टो ब्रह्मविद्या न्ये वात्रिप्रेते। धा संज्ञागच्छतीत्यं व दंतं ब्रह्मगंधः
 प्रविशति स्माशे गच्छति संज्ञागच्छतीत्यं व दंतं ब्रह्मरसः प्रविशति संज्ञागच्छतीत्यं परा
 क्रितमायतनं तं ब्रह्मयशः प्रविशति संज्ञागच्छतीत्यं प्रज्ञापती दारगौ चो तावस्मा
 दपद्रवंतः संज्ञागच्छतिविज्ञां प्रमितं तं ब्रह्मतेजः प्रविशति संज्ञागच्छतिविज्ञां
 मासं दीव हृदयं तं सामनी पूर्वापादौ श्ये तनौ धृसे वापसौ वैरु पवैरादे अनू वेशा
 करं रैवतेति रश्मि सा प्रज्ञा प्रज्ञादिवि पश्यति संज्ञागच्छतीत्यं प्रितो ज्ञां पयं कं संप्रा

तच्छब्द
(पुनरास्तु)
त

तामै न जानि श्रेष्ठायाभ्यर्चत न धृक् पितृपासा तसर्वाणि हास्मै न जानि श्रेष्ठा
ययुर्गुते तस्मात्पु पासा तसर्वाणि हास्मै न जानि श्रेष्ठा ययुर्गुते तस्मात्पु
पासा ततत्रेन इत्यु पासा ततद्यौतष्ठा मत्र मयशस्वित मते तस्वित ममिति शस्वित
वत्येवं है वस सवे पुनः तेषु या मत्र मो यशस्वित मस्ते जस्वित मो न वति य एष वे द तदे
तदेष्टि कर्म ममात्मान मधायुः संस्कारोति तस्मिन् यजु मयं प्रवदति यजु मयं सं इयं यो
तस्मिन् यसा ममय मुद्रा ता स एष न यो विद्याया आत्मै ष ए उ ए वित हि इत्यात्मन
वति य एव वे द । ६ । अथातः सर्वज्ञतः कौषातके स्त्री एषु पासा नानि न वति सर्वा ज्ञि स्म कौषा
तवि सु र्ध तमादित्यमु पतिष्ठते मद्रो पवा तं त्वो दक मानी यत्रि प्रसि चो ए पात्रं नगी सि
पाप्मानं मे व इतीत्येवामध्ये संतमु द्गो सिपा प्पा नं मद्रु इत्येवै वास्त्वयं तं
मं वगी सिपा प्पा नं मे मं व इतीति तद्य द हे रात्राभ्यां पाप मद्रो सं तमु द्गो तयो एवै व
विद्वाने तयै वा द तादित्यमु पतिष्ठते यद हो रात्राभ्यां पापं व रोति सं त मु द्गो । ७ । अथ
मासि मास्य मा वास्वा यो व त्राया प श्याञ्चि द म सं दश्यमान पु पतिष्ठे तै तै वाव ता ह
रित रणे वा प्रत्यस्य यन्मे सु समि द्द यं दि वि श्वं द म सि श्रितं प्रन्ये ह मां त द्विदां स ११

३१०

माहं पुन्यमघं सुदमिति न ह स्मात्पूर्वाः प्रजाः प्रैतीति ज्ञात पुत्रस्याथाज्ञात पुत्र स्याप्या
पस्व स मे उ ते सं ते पयांसि स मु यं उ वात्राप मादित्या मं सु मापाय यं तीत्येतास्ति स्त्रो
वो रुपि त्यामास्मा कं प्राणे न प्रजया प पुत्रे राप्याय विषा यो स्मा द्देष्टुं च व यं विष्णु
स्तस्य प्राणे न प्रजया प मु निराप्याय यस्वे तै द्रा माव त माव तं आदित्य स्याव त म
न्वाय त इति दक्षिणं बाहु मन्वाव तै ते । ८ । अथ नौ ए मास्या पुरस्ताञ्च द म सं दश्य
मान मु पतिष्ठे तै तयै वा द तासो मो रा जा सि वि न कृणः पंच भु रवो सि प्रजा पति जी ह
एस्त ए कं मुखं ते न मुखे न रा जो सि ते न मुखे न मा मन्ना द ऊरु रात्रा त ए कं मुखं ते
न मुखे न वि शो सि ते न मुखे न मा मन्ना द ऊरु रथे न स्ता ए कं मुखं ते न मुखे न पा हि
णो सि ते मुखे न मा मन्ना द ऊरु वी शि ष ए कं मुखं ते न मुखे न मा मलो क म सि ते न मु
खे न मा मन्ना द ऊरु वि पं च मं मुखं ते न मुखे न स वणि नू ता न्य सि ते न मुखे
न मा मन्ना द ऊरु मास्मा कं प्राणे न प्रजया प मु निरपक्षे षा यो स्मा न्देष्टुं च व यं वि
ष्णु स्तस्य प्राणे न प्रजया प मु निरपक्षे षा यो स्मा न्देष्टुं च व यं विष्णु
वतै इति दक्षिणं बाहु मन्नाव तै ते । ९ । अथ स वै श्य जाया यै द्द य म म नि म्द्रो द्य तै सु

प्रतदानीं वै वै नोदासि रं इत्यप्रियं धर्मोपक्रमं मयुधेन यपौ सखेण च तं दैर
 उवाच प्रतदनवरं एणीष्टे तिस्रो वाच प्रतदनस्त्वमेवर एणीष्टं तं मनुष्या
 युहितं मम मय स इति तं दैर उवाच न वै वरो वरस्मे एणीते त्वमे वर एणीष्टं त्व
 वै किं लभेति स होवाच प्रतदानीं पारवत्सिरः सत्यादेव नियाय सत्या हो इ स हो इ
 उवाच ममेव विज्ञानी हं तदेवाह मनुष्या युहितं मम मयै यो मां विना यात्रि शीर्षाणां वापु म
 नदसु मुर्यान्व ती शाला व वै भ्यः प्रायश्च कृद्भिः संक्षी अतिक्रम्य दिवि प्रहारायानं एणम
 मंत वि हो पौ लोभा मयि क्त्वा का क्षरवकांस्तस्य मेतत्र न लो मयना मीयतस्य यो मां वेदने ह
 वै तस्य वेन च कमणि लो भो मीयते न स्ते येन न गृह ह त्वया न माह वधे न न पित्र वधे न
 नास्य पापं वनं व कुषे मुरवा ह्रीं लं वै तानि ११ स होवाच प्राणेस्मि प्रहृता मातं मा मायुर मृत
 मित्युपास्वयुः प्राणः प्राणे नाशो दुःखी न ध क्षिं क्षुरा रे प्राणे व सति ताव दायुः प्राणे न ह
 वास्मिन्नो केर तत्वमा प्रोति प्रशया स हं सं कल्पं स यो मा मायुर मृत मित्युपास्ते सर्व मायु
 रस्मिन्नो केर तत्वमा प्रोति प्रशया स हं सं कल्पं स यो मा मायुर मृत मित्युपास्ते सर्व मायु
 तिन हि व मून शं कृपा स कृदा वाना म प्रशपयिषुं य कृपा स यो मा मायुर मृत मित्युपास्ते सर्व मायु
 मे क रं वै वै प्राणं नृ य वै प्राणं नृ त्वै वै क रं तानि स वलि प्र शपयंतीति वाचं व दंती स

१४

वै प्राणं मृतं व दंति व हं पश्य सर्वे प्राणं मृतं पश्यंतीति श्रां तं मृतं सर्वे प्राणा अनु मृतं वंति मनो
 मयं सर्वे प्राणा अनु मृतं वंति प्राणं प्राणं तं सर्वे प्राणा अनु मृतं प्राणं त्वेव व हं तं दैर उवाच स्ति ते
 य प्राणं नां निःश्रेयसमिति १२ गृ वति वाग पे तो मूकान् निः पश्या मे ग्री वति च कुर ने तो धमि पश्या मे
 ग्री वति श्रोत्रं पे तो बधिरा निः पश्या मे ग्री वति मनो पे तो बाला निः पश्या मे ग्री वति बद्धु सिन्नो ग्री व
 युस्मिन्नो इत्येवं निः पश्या मे ग्री वति प्राणं व प्रहृते दं शरी रे प रं प रं ह्यो ह्युपायति तस्मादेतदे
 वोक्तु मपसी वेति सै प्राणं सर्वे प्राणः सा प्रशया वा प्रशस्य प्राणं तं स्यै वै व ह पिरं तदिहा
 नं यत्रैतं कुरुषः सु हः स्व प्र नं च न पश्य यथा स्मिन् प्राण ए वै क क्ष न वति तदेन वा क सर्वे तां
 मज्जिः सहायेति च कुरुः सर्वै र्मुः सहायेति श्रां तं सर्वैः शब्दैः सहायेति मनः सर्वै र्धर्मैः सहायेति
 सय स प्रतिबुद्ध ते यथा ज्ञेयतः स वदि शो विष्णु विगा वि प्रति ष्टं न्ने व मे वै तस्मात् स वनः प्रा
 ण यथायतनं वि प्रति ष्टं ते प्राणे यो दे वदि वे न्यो यो काः स एष प्राण एव प्रशो भेदं शरी रे प रं प रं ह्यो ह्यु
 पयति तस्मादेतदे वोक्तु मपसी वेति सै प्राणं सर्वे प्राणः सा प्रशया वा प्रशस्य प्राणं तं स्यै वै व ह पिरं तदिहा
 नं यत्रैतं कुरुषः सु हः स्व प्र नं च न पश्य यथा स्मिन् प्राण ए वै क क्ष न वति तदेन वा क सर्वे तां
 मज्जिः सहायेति च कुरुः सर्वै र्मुः सहायेति श्रां तं सर्वैः शब्दैः सहायेति मनः सर्वै र्धर्मैः सहायेति सय सस्मा शरी
 रादुक्ता मिति स है वै तैः सर्वै र्मुः क रं मति १३ वागे वास्मिं सर्वाणि नामान्य निवि स रं ती वाया सर्वाणि नामान्य ज्ञे

१५

Indira Gandhi National
Centre for the Arts

वाएतादशैवभूतमात्राअधिप्रहं दशप्रहमात्राअधिप्रहं तं ध्विप्रहं तमात्रानस्युनं प्रहमात्रा
 स्युनं दशप्रहमात्रानस्युनं भूतमात्रास्युनं ह्यन्यतरतो रूपं किं वनसिद्धेनोत्तमानात
 ध्वारयस्यारधुनेभिरपि तोनात्रावराअपिताएवमेवैतात्रू तमात्राप्रहमात्रास्वर्पिताः प्र
 हमात्राः प्राणैषिताः सएषप्राणएव प्रहमात्मनं तोजरोमृतो नसाधु नाकमं एषप्रहमात्रव
 त्तिनोएवसाधुनाब्रवीयानेषहोवसाधुमंकारयति तंयमेव्योलोके यद्विनीपतए
 षउएवसाधुस्तंयमोत्रिनीपतएषलोके कपाल एषलोकाधिपतिरेषलोके राः सम
 आनेति विद्यासमश्नतेति विद्यात् ॥ ३ ॥ त्वारण्यके पंचमोऽध्यायः ॥ ३ ॥ अथ लै गार्गी वावा
 विरेज्यमानः संस्पृष्टप्रांस सोवसं दुःखं न मे भवति सर्वसन्मस्येषु कुर्वन्वाके पुःकात्रि विदे
 हेषित्ति सहाक्रातं शत्रुं कोशयमा वज्रोवाच ब्रह्मदेववाणीति तं होवावा तं शत्रुः सहसं दह्यत
 इत्येतस्यां वाचि कृतं क्रान्तमश्नति वा उक्तं वाचं वतीति ॥ १ ॥ आदेत्येव ब्रह्मस्य नीविद्यति
 सत्यं स्थानं विद्वोश दोषाया तिरैवैकं उक्तं आकारो पूर्णमश्रौविषासहिरव्य शतैरुत्तम्यधि
 देवतमया धर्मममादशे प्रतिकृष्टं पञ्चापायां दितायः प्रतिष्ठुं क्रान्तमश्नति शत्रोः शत्रुः
 सत्यं वमः शत्रोः प्रतापनि दुःखिणे हि एव चः सत्ये हि गिस्त्वस्याः ॥ सहोवाच वावा विरे
 एव विद्याति त्वे पुरुषस्तमेवैतमुपासइति तं होवावाक्रातं शत्रुं सत्ये तस्मिन् संवाद विष्टादृश्या

२६

उरवा अस्मा तिष्ठाः सर्वे पोशतानां भूति कश्चिद्दमेवमुपासः तिस्रैर्हो तमेवमुपास्तेति
 शत्रुः सर्वे वाचूतानां भूति कश्चिद्दमेवमुपासः तिस्रैर्हो तमेवमुपास्तेति
 मुपासइति तं होवावाक्रातं शत्रुं सत्ये तस्मिन् संवाद विष्टाः शब्दस्यात्तेति वा अहमेतमुपासइ
 तिस्रयो है तमेवमुपास्तेन स्यात्मानवति ॥ ४ ॥ सहोवाच वावा विरेय एवैष विद्युति पुरुषस्त
 मेवाहमुपासइति तं होवावाक्रातं शत्रुं सत्ये तस्मिन् संवाद विष्टाः सत्यस्यात्तेति वा अहमेत
 मुपासइति सत्यो है तमेवमुपास्तेन स्यात्मानवति ॥ ५ ॥ सहोवाच वावा विरेय एवैष सत्तन
 धिज्ञो पुरुषस्त मेवाहमुपासइति तं होवावाक्रातं शत्रुं सत्ये तस्मिन् संवाद विष्टाः शब्दस्यात्ते
 ति वा अहमेतमुपासइति सत्यो है तमेवमुपास्तेन स्यात्मानवति ॥ ६ ॥ सहोवाच
 वावा विरेय एवैष सत्तन धिज्ञो पुरुषस्त मेवाहमुपासइति तं होवावाक्रातं शत्रुं सत्ये तस्मिन्
 संवाद विष्टा इदो वै कुरु मे पर्युति ता सत्येति वा अहमेतमुपासइति सत्यो है तमेव
 मुपासइति कुरु मे पर्युति ता सत्येति वा अहमेतमुपासइति तं होवावाक्रातं शत्रुं सत्ये तस्मिन्
 वाशे पुरुषस्त मेवाहमुपासइति तं होवावाक्रातं शत्रुं सत्ये तस्मिन् संवाद विष्टाः पूर्णं प्रष्ट
 त्रिब्रह्मेति वा अहमेतमुपासइति सत्यो है तमेवमुपास्तेन स्यात्मानवति ॥ ७ ॥ सहोवाच
 वनेन स्वर्गे गतो वै न सर्वत्राधुरेति ॥ ८ ॥ सहोवाच वावा विरेय एवैषो पुरुषस्त मेवाहमु

पास इति तं होवा वाजातराशु मा मै तस्मिं संवा दयिष्या विषासहि रिति वात्र प्रमेत मुपास
 इति सयो हेतु मेव मुपास्ते विषासहि रिति वात्र प्रमेत मुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते विषासहि रिति वात्र प्रमेत मुपास
 प्रमुपसु सप्तमे वाहमुपास इति तं होवा वाजातराशु मा मै तस्मिं संवा दयिष्या स्ते
 सत्रा मे निविष्टा इति तं मुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते तेजस आताज वाता यधि
 देवत मया ध्यात्वा १०। स होवा च बाला क्रिय एवैष प्रतिपुक्रायां पुरुषस्त मेवाहमु
 स इति तं होवा वाजातराशु मा मै तस्मिं संवा दयिष्या प्रतिपुक्रायां पुरुषस्त मेवाहमु
 मेतमुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते प्रतिपुक्रायां पुरुषस्त मेवाहमु
 ना प्रतिपुक्रायां पुरुषस्त मेवाहमुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते प्रतिपुक्रायां पुरुषस्त मेवाहमु
 पास इति तं होवा वाजातराशु मा मै तस्मिं संवा दयिष्या द्वितीयेन पम
 इति वात्र प्रमेत मुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते विदते द्वितीया पम
 वा द्वितीयेन पम इति वात्र प्रमेत मुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते विदते द्वितीया पम
 मेवाहमुपास इति तं होवा वाजातराशु मा मै तस्मिं संवा दयिष्या अस्तु
 ति वात्र प्रमेत मुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते पुरावा नास्य मोहमेति १३

७

१३

स होवा च बाला क्रिय एवैष राये पुरुषस्त मेवाहमुपास इति तं होवा वाजातराशु मा मै त
 स्मिं संवा दयिष्या अस्तु रिति वात्र प्रमेत मुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते पुरावा
 नास्य मोहमेति १४। स होवा च बाला क्रिय एवैष तत्पुत्रः स्वपुत्रा यचरति त मेवाह
 मुपास इति तं होवा वाजातराशु मा मै तस्मिं संवा दयिष्या यथोरात्रे विवा प्रहमेत मुपा
 स इति सयो हेतु मेव मुपास्ते सर्वं सस्मादुदये प्राप्य सते १५। स होवा च बाला
 क्रिय एवैष राये पुरुषस्त मेवाहमुपास इति तं होवा वाजातराशु मा मै तस्मिं संवा
 दयिष्या प्रजापति रिति वात्र प्रमेत मुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते प्रजापते प्रजापतु
 त्रिपरासा स्वर्गे एवैष न सव मापुरेति १६। स होवा च बाला क्रिय एवैष दहि एवेति
 पुरुषस्त मेवाहमुपास इति तं होवा वाजातराशु मा मै तस्मिं संवा दयिष्या वायं आत्मा ये
 रातनाप्ति निष्पत्तेति वात्र प्रमेत मुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते एतेषां सर्वं पमा
 मानवति १७। स होवा च बाला क्रिय एवैष मस्योद्वेगि पुरुषस्त मेवाहमुपास इति तं
 होवा वाजातराशु मा मै तस्मिं संवा दयिष्या म लम्बा आ विष्णु त आत्मा तेजस इति वा
 त्र प्रमेत मुपास इति सयो हेतु मेव मुपास्ते एतेषां सर्वं पमा मानवति १८। तव

ब्रह्म
उच्यते

अत्राद्या विस्तृष्टी मास स्त हो वा या जात शत्रु वा लावा इत्येता गदि ति हो वा च बा
 ला कि स्त हो वा या जात शत्रु र्मेषा नै रव लु मा सं वा दधि पात्र मृते ब्रवा एति यो
 वै बा ला क एते बा पुरुषाणां क र्मा य स्य वै त क्म स वै वै दि व्य त इ ति त त उ न
 वा ला वि स मि सा रिः प्रति व क्र म उ पा या नी ति त हो वा या जा त शत्रुः प्रति लो
 म रूप मे त म न्ये ब ह त्रि यो ब्रा ह्म ए मु प न ये तै दि व्ये व वा द प वि ष्या नी वि न
 ह पा णा व नि प द्य प्र व द्रा त हो ह सु पं पुरुष मा क र्म उ स्त हो जा त शत्रु रा म
 यी च क्रे ब ह स्ती र श वा सः सो म र क्ति ति स उ र शि ष्या ए व त त उ तै त मृ ष्या वि
 वि द्यै प स त त ए व स उ ह स्तो त हो वा या जा त शत्रुः कै प ए त द्वा ला के पुरुषा रा ये
 षः क वै त द्भु क्त ए त द ग ग दि ति त त उ न बा ला कि न वि उ इ त हो वा या जा त शत्रु
 य त्रे ष ए त द्वा ला के पुरुषा रा यि ष्य त्रै त द्भु घ त ए त द ग ग दि ति हि ता मे ना
 पुरुष स्य ना द्यो इ ए वा त्पू री त त म जि प्र त न्नी ति त द्वा या स ह स्य द्य क्रे रा वि पा रि
 त स्ता व द ए यः पि ग ल स्त लि ष्य सि षु ति मु क्त स्य द्भु स्य पी त स्य ला क्त स्य
 च ता स्य द्भु स्य व ति य द्य मु प्रः स्व द्भु न वै च न म र्पा ति १७ अथा स्मिन् प्रा ए वै व क्र म १८

वति तदेनं वा क्तवै न मि त्रिः स हा प्ये ति य क्तुः सर्वै र्क वैः स हा प्ये ति सो वं सर्वैः श वै स
 हा प्ये ति म न स वै र्क वै तैः स हा प्ये ति स य द्वा प्रति भु धा त य था ने र्ज ल तः स वा दि शो वि ष्य
 र्मेषा वि प्रति षे र्द्वे व मे वै त म्मा दा त्र नः प्रा णा य थो य त न वि प्रति षु त प्रा णे न्यो दे वा नै वै न्ये
 लो काः स ए ष प्रा ण ए व प्र हा मे र्द श रा त मा त्मा न म नु प्र ति षु आ लो म न्य ज्ञा न र वे न्य
 स्त घ था कुरः सु र ध ने वै प दि तो वि स्रं म सो वा वि श्री न र क्ता ए व म मे ष प्र
 श त्रे र्द श रा त मा त्मा न म नु प्र वि षु प्रा लो म न्य ज्ञा न र वे न्य स्त मे त मा त्मा न मे त द्वा त्मा
 नो न्य स्य त य था वि नि र्न्वा स य था न्ये ष र वे नु क्ते य था वा स्ता मे षि नं मु र्ते यो य मे वै ष प्र
 श त्रे तै र श र म्मि नु र्ते ए व मे वै त मा त्मा न ए त मा त्मा नं मु र्ते ति स या व द्वा इ र
 त मा त्मा नं न वि र्द श ता व दे न म नु र म जि ब न्दु यः स य द्वा वि र्द श य ला सु रा वि
 त्रि य सर्वे णा न वे दानां श्रे ष्ठां स्वा रा ज्य मा धि प त्मै र्द शो ए वै व वि द्वा ष न न्या
 प्रा ने प ह न्य सर्वे षां च नू तनां श्रे ष्ठां स्वा रा ज्य मा धि प त्मै र्द शो ए वै व वि द्वा ष न न्या
 इ त्वा र ए य ले ष षो ध म यः मु र्ते वै दि द्या दि स न्यं व दि द्या मि त म्मा म व उ त द क्ता र म व व व उ
 मा म व उ व द्वा र म यि न नो म वि म हो वा इ मे न सि प्र ति षि ता म नो मे वा वि प्रति षि ता म न
 रा नि म यी र्द श मा म सा ए र्द श त मा ना हि रा र वे ना द्यो ति न हो त्रो र्द श म मा म य र्द श त मा म
 स पि यो म र्द श द्यो न त्र प ति यो न नो न्दु दे यः वि वा नि र्द श त मा न व मु र्द लो का म र स र्द शो म र्द

[illegible][illegible]

ब्रह्मव
न संन

समष्टव मेतां संहिता वेदसंधायते प्रज्ञा पशुत्रिपरिस्ता ब्रह्मवर्चसेन स्वर्गे लोके न सर्वमायुरेति
१३। अथ हे सप्रस्य पुत्र औं ह मध्यमः प्रातिवो वी पुत्रो मध्यमः गवना सो पूर्व मेवा करे पूर्व ते
उत्तर उत्तर रुपं तथा सौ मा त्रा संधि जिहा पना साम तद्वच तिसा मे वाहं संति ता मन्त्र
तद्वि तव्ये तद्वच। अदि ता मा नस्ते ने चो ये मन्त्रि दुह स्प द निरा मिणोरि चो ने पुत्रा यधु
मध्यमे वा ना मो ह ते विव पो ह दि क ह स्प ह न परः सा मो वि दुरिति स य ए व मे तां स हि
वेद संधायते प्रज्ञा पशुत्रिपरिस्ता ब्रह्मवर्चसेन स्वर्गे लोके न सर्वमायुरेति १४। वा स्या एत सर्वमायु
इति औठरव्यः प्राण पवमा नेन पवमानो वि श्वे देवैति च यत् स्वर्गे लोके न स्वर्गे लोके
ब्रह्म एतान्ने प्राण एतान् संहिता स य ए व मे तां स व र प रा सं हि ता वे दे व ह वै व स प्रज्ञा पशुत्रि
परिस्ता ब्रह्मवर्चसेन स्वर्गे लोके न सर्वमायुरेति स य ए व मे तां स हि ता स य दि प दे ए वा
पु न हः स्वेन वा रो म नात्रिया ह्ने द नि या ह र न्नी व वि चा दि सं हि ता ग म हि द्वा दे वा
न त्रि या द्वा मि प्य त्रि व न ति य ती त्ये ते ना व र प रे ए त या है व त द्वा व ति १५। प्रा ता पूर्व
रूपं वि ता त रू प्रज्ञा सं हि ते ति मा ग व स द त दे क मे व न र्व म न्य न र्व मा ना य द्यो
न प ति ता व प्रज्ञा त र्व स र्व सै पा दि तिः स न्ति ति द्यो वे द स व य दि द वि षि ष न
तं व द्वा दे व त रू दे त रू प ति ति द्यो स प ति ता न्द्र प्र दि ति मा ना स पि ता स पु त्रः न वि से

२१

देवा अपि तिः पंच जना अदि किं त प्रदि किं नित त्रि वि स य ए व मे तां संहिता वेद संधाय
ते प्रज्ञा पशुत्रिपरिस्ता ब्रह्मवर्चसेन स्वर्गे लोके न सर्वमायुरेति १६। माया पूर्व रूपं पति च त
रूपं पुत्रः संहिता वेतः संधिः प्रज्ञा न सं धा न ति ति द्यो वि रः सा क व्यः सै प्रा प्रज्ञा पतिः
हि ता स न ह य मे तां संहिता वेद प्रज्ञा यते प्रज्ञा पशुत्रिपरिस्ता ब्रह्मवर्चसेन स्वर्गे लोके
न सर्वमायुरेति १७। प्रज्ञा पूर्व रूपं प्रज्ञा त रू पं च म स हि ता स व सं ध म न मि ति का र य
पः सै प्रा स य संहिता त द्वा द्वा य स व सं धो दे वा इ ति स य ए व मे तां संहिता वेद संधायते प्रज्ञा
पशुत्रिपरिस्ता ब्रह्मवर्चसेन स्वर्गे लोके न सर्वमायुरेति १८। वा क संहिता पंचा ल चो वा
चा व वे दः संधायते वा क संधायति वा चा मि त्रा ल संधायति त द्वा तै ह्ने धा ते वा चा य ते वा वा
वि द्या प्रा णो ण प ति वा क द्वा प्रा णो रे व्वा य य स्व पि ना त रू वा न न य ति प्रा णे त द्वा य
व ति प्रा ण स द्वा य रं वि ता व लो क रं क स्त दे त द्वा न्द्रु दि ता ए वः सु प र्णः स स प र्ण
मा वि वं श स इ व वि षं द्वा व न वि व रं त्पा के न म न सा प र य म ति त स्त मा ता रे वि स म हि मा त
र मि ति वा वे मा ता प्रा णो व सः स य ए व मे तां संहिता वेद संधायते प्रज्ञा पशुत्रिपरिस्ता
इति न संन स्वर्गे लोके न सर्वमायुरेति १९। इत्युत्तर ए रूपं ए संहिता संधायते वा चा व प्रा णे त द्वा य
देवा वि मे र य त रू पं प्रा णो इ त रू पं प्रा ण व लु संहिता संधायते वा चा व प्रा णे त द्वा य

ना

स्मोपानि श्रदि सं व स र ग ग गृह्य त इ ति ता स्मि ए त स्यां ह स्म मा त्रा यां सं व स र ग ग गृह्य त इ
 तितार्थः श्रय ए व मे तं संहिता वे द सं धी य त प्रज्ञा प पु नि यो सा ब्र ह्म व र्च स न य गे ण बो
 न श र्व मा यु रे ति १० ग ग तिः पूर्व रूप नि वृ त्ति स्त र रूप स्थि तिः संहिता ति रा र क्कार क्मा त र्ना ग
 र त स्या मे त स्यां संहिता यां ध र्मा नि प्रे षाः क्काः को ण म्भू त तां अं रा त्रा प्र द्वा रा सा मा
 सा से त व श्र व स रा श्र सं धी य ते सै षा र्ण हि तै ता न्द्रा मा सं दृ ध्वा तिका लो ण वि नि वृ त्ति स्थि ताः स
 दृ ध्वा ति ग ति नि वृ त्ति स्थि ति नि र्दि सं व र्ध य त इ त्य धि दे व त म या ध्म र्म ज्ञे त र्प र्व रू प न
 वि श्व द्वा र रू प न व र्ध य दि ते ति का व र्ध सं धि स्त दे त द या न्यु दि त म ह त न म पु न्द्र प्र सृ ज्य
 त र्प र्व रू प न य धे न न यो प्र त्तं ता न्ते वि र्ध स्य त्रि यं त्रि याः स म वि शं त पं चे ति स य ए व श्र
 तां संहितां वे द सं धी य त प्र ग य प पु नि य श रा ब्र ह्म व र्च स न य गे ण तै वे न श र्व मा यु रे ति २१
 प र्था तो णा वि शि ष्ठा य नै वः पं चे मा ने म हा न्ता नि न वं ती ति ह स्मा त्वा वि नि र्वा य निः
 पृ थि नी वा यु रा का श्र मा ने सा ती षि ता नि मि यः संहिता नि न वं त य धा न्य न्या नि कु रा
 णि म ह न्ता र्तेः सं धी य ते सै षा र्ण व र्ध त सं धि ता स य जे तां संहितां वे द सं धी य त प्र ग य
 अ नि यो रा सा ब्र ह्म व र्च स न य गे ण वि के न स व र्ध य त इ ति २२ अ न्ता ब्र ह्म ति ह स्मा त्वा
 हि क्का ये तु के च न श र्वा वा य मे व ता वि धा त इ त्य त द शि रा हा ह रु डे नि वी सु नि श्र रा मा ति सै षा

२२

वा क्त स र्व शो ब्य न व ति स य ए व मे तां संहितां वे द सं धी य त प्रज्ञा प पु नि य श रा ब्र ह्म व र्च स न
 य गे ण बो के न स र्व मा यु रे ति य या चै त ब्र ह्म रू पि वा म वा रि न व तै व तै व स सं वे षु र्
 तै षु का म रू पी का म वा री प्र व ति य ए व वे द य ए व वे द २३ इ त्या र ए प के स त्मा ध्म यः
 प्रा णे वं श इ ति ह स्मा त्वा वि र्शो क्क य स य या शा ला व र्धो सै र्व न्ये व रीः स मा हि ता स्य र्ध
 मे तै त स्मि न्प्रा णे स र्व ध्मा मां स मा हि त स्त स्यै त स्या त्म नः प्रा ण रू प रू प म स्या नि स्या श
 रू प म ह्ता न स्वर रू पं प्रा सं धो दि त मि त्ये त द्वा तु र्ध म रू प रू प मि त्र यं तै व न ए त्वा त
 मि ति ह स्मा त्वा ह स्यो मां उ क्तै य स्त स्यै त स्य त्र य स्य त्रि ता तः अ वि श ता नि भू व ति सं धी य त
 ए त स्ता नि स म्प्र वि श ति त्रा ता नि न व ति स पृ वै वि श ति त्रि ता नि सं व स र स्या हो रा त्रा णां तं सं
 स र स्या हो रा त्रा णा त्रो ति स ए व सं व स र स मा न य द्म म यः त्रो त्र म यं कु री म यो प्र नो म यो
 वा द्म य त्रा त्मा स य ए व तै तं सं व श्र व सं मा ने न कु र म य त्र म यं कु र म य म नो म य वा
 द्म य मा त्मा न वे द सं व स र स्य सा य द्म स लो क तां स रू प तां स न की ता म ह्ता तै षु त्रि प यु मा
 न् व ति सं व मा यु रे ता व स्या रू पि वे यो वे द्यां च के १ अ य को व र्य स्य रू पि षे र ता
 न्ता रा णां त्रि षि ष्ठा ता न्यु अ णां त्रि षि ष्ठा ता नि सं धी य तां य न्य क रा ण्य वे वा म हा
 नि ता नि य न्य अ णां त्र रा णां यां सं धा न वो वा मा हो रा त्रा णां तं स य ए व द्वा धि दे व त म या ध्म
 सं य न्य द्वा र्वा धि दे व त म वो वा मा रू पि ता न्य ध्म र्म य न्य अ णो धि दे व त म वो वा मा रू पि

[illegible][illegible]

[illegible]

रिचपयः दनत्रेवाविदुषं पश्येदत्र एतां न पश्येदृष्टिणीवापि ध्येयवराट् कानी व न पश्यति वरौ
वापि ध्येयो पश्यि प्रिवनः श्रोति नास्ति लोके इत्येतैर्न मनश्च दयतीति प्रत्यक्षदर्शनाति। ३।
अथ स्वप्नाः प्रकृतं लक्ष्यं दृष्टं तं स एतद्विवरुणं दंतमिदं दृष्टं इति बिसानि रवाद्य
तिष्ठु बलं त्रिदशिवलं विनिर्देयः पौरं रौ कं धारयति गं सवासा दिति एणु रेवानलद माला
प्राज्ञयति स एतेषां विविदित्यरेयत्पादु रक्षतां का वा स्त्री मक्तकैरापुतं सेलाभ्यगं कौमुदपति
धनं गता तन्मुद्रा देहं रां दिति एणा जमनाद निवी द्यो पोष्य पाय स स्वाला पावं अप यित्वा
सस्त्व वसायागेः पयसि नैवेदं दृष्ट्वा पारं निमुप समाधाय पयसि मुद्रा पुरिस्तीर्षय पुंस्तं
दक्षिणं ज्ञान्वाय स्तुवे एणा कुटीरं होति धावा विप्रेभिः प्रतिष्ठितः स्वाहा प्राणे मेवायुः प्रति
ष्ठितः स्वाहा पापने मेवेधुतः प्रतिष्ठितः स्वाहा हो ते मे पृथ्व्यः प्रतिष्ठितः स्वाहा वायुः प्रति
ष्ठितः स्वाहा मनसि मे वेदः प्रतिष्ठितः स्वाहा ओम् मे दिवाः प्रतिष्ठिताः स्वाहा
शरीरे मे एषां प्रतिष्ठिताः स्वाहा रे तसि मे आपः प्रतिष्ठिताः स्वाहा बले मे इन्द्रः प्रतिष्ठितः
स्वाहा मद्यो मे इन्द्राः प्रतिष्ठितः स्वाहा मूर्धनि मे अश्विनः प्रतिष्ठितः स्वाहा त्वनि मे
बभूवुः प्रतिष्ठितः स्वाहा न्ययेत दायाव शेषं द्यावापदे समं विनीय स्वाहा पाकं द्यौषधं
तज्ज होति धावा विप्रेभिः प्रतिष्ठितो वायु देवः पयसि तस्मिन् तस्मिन् देवानां मातृम वा मातृम रि
त्यां स्तान्वा नाना दो अया सं स्वाहा प्राणे मेवायुः प्रतिष्ठितः प्राणे इदं देवमात्मनितस्त्वदेवा

[illegible][illegible]

7294

४३८९६

॥ त्रिवेद्युपनामकवंशीधरस्यापत्यं त्रिवेद्युपनामकबेरीरामस्यात्मज
त्रिवेद्युपनामकबीजिरामस्य आरण्यपुस्तकं भवति ॥

॥ अत्रोपवेश्य जितेन्द्रियत्वं क्षमा दया सर्वजनप्रियत्वं ॥
निर्मेहं दाता भयवशे कहीनं ज्ञानं प्रबोधं दश लक्षणानि ॥१॥

